

*"Bizar dat jongeren
geen zeggenschap
hebben"*

"Wij zijn er nog in 2100"

Is de belangrijkste taak van pensioenfondsen het realiseren van voldoende rendement voor gepensioneerden? Of moeten juist zij met de astronomische bedragen die ze beheren investeren in een duurzamer wereld? Nikki Trip, bijna afgestudeerd, vindt het laatste. Bert Oosterkamp en Ilonka Waterloo, beiden nog volop aan het werk, denken dat ook, zij het met enkele kritische kanttekeningen.

DOOR WILLEMIEN VELDMAN-MARSMAN

Oersaai onderwerp. Er zijn mensen die nog liever naar de tandarts gaan of het huis kuisen dan zich te verdiepen in hun pensioen. Aldus een onderzoek van Universiteit Maastricht. Intussen gaat het wel om duizelingwekkende bedragen en onvoorstelbaar grote belangen. Alle Nederlandse pensioenfondsen tezamen beheren een belegd vermogen van circa 1800 miljard euro. Ongeveer vijf keer zoveel als de uitgaven in de Nederlandse staatsbegroting in 2022. Voor het Rabobank Pensioenfonds is dat 33 miljard euro. Bijna eentiende van 's rijks begroting. Het fonds is na dat van ABN AMRO het grootste ondernemingspensioenfonds van Nederland.

“Het is bizar dat jongeren geen enkele zeggenschap hebben over dat geld”, zegt Trip, bijna afgestudeerd in global business en sustainability en oprichter van Aandeelhouders van de Toekomst. Dit platform voor jongeren spreekt zich regelmatig uit richting bestuurders van banken, verzekeraars en pensioenfondsen over duurzaamheid. “Duurzaam-

Nikki Trip: strijdt voor een wereld waarin jongeren mogen meebeslissen over hun toekomst.

heid is een breed begrip. Voor ons houdt het in dat we verdere opwarming van de aarde willen stoppen, dat we de sustainable development goals halen, maar ook dat er meer aandacht komt voor sociale duurzaamheid, zoals gendergelijkheid en mensenrechten.” De sustainable development goals (duurzame ontwikkelingsdoelen) zijn in 2015 door de Verenigde Naties vastgesteld als de nieuwe mondiale duurzame ontwikkelingsagenda voor 2030.

Leefbare aarde

Dat jongeren en pensioenfondsen elkaar nauwelijks weten te vinden, is volgens Trip een kwestie van communicatie: “Sturen ze brieven, geen jongere leest die nog. Wij willen mails. Kort en kleurrijk zodat we zin krijgen om door te klikken.” In de praktijk is dat trouwens nog best ingewikkeld. Pensioenfondsen kunnen mailadressen van klanten en toekomstige klanten alleen verkrijgen als ze eerst een brief sturen. Ook het feit dat jongeren nog geen pensioen opbouwen speelt een rol. Pensioenfondsen zitten om de tafel met de werkgever en deelnemers. Gewezen deelnemers – jonge rechthebbenden – praten niet mee. Trip vindt dat dit moet veranderen. “Er zijn bijna geen plannen voor een leefbare aarde in 2100 en hoe ons pensioengeld op lange termijn wordt geïnvesteerd om in 2100 ook nog pensioenen te kunnen uitkeren terwijl mijn generatie dan nog leeft. Daar maak ik mij zorgen over.”

“**Af en toe denk ik wel eens na over de beste financiële strategie**”

Bert Oosterkamp: hoopt dat zijn kinderen en kleinkinderen net zo'n goed leven hebben als hijzelf.

“Ik ben een rekenaar”, zegt Bert Oosterkamp, zzz' er na 27 dienstjaren bij Rabobank, “en ik vind het leuk om veel te weten van bedrijven en veel te lezen over economische ontwikkelingen. Af en toe denk ik wel eens na over de beste financiële strategie. Wachten tot mijn 67^e voordat ik mijn pensioen laat ingaan of toch eerder.” Zijn leven heeft hij, zegt hij, “op een vrij klassieke manier geregeld. We sparen en beleggen ook. Dat zie ik als een potje voor later.” Ook hij vindt dat pensioenfondsen niet alleen moeten gaan voor het rendement – “ik moet er niet aan denken dat ze in Rusland of in wapens beleggen.” Toch zijn ze in zijn optiek “in de eerste plaats op aarde om ervoor te zorgen dat iedereen die premie betaalt uiteindelijk ook een goed pensioen heeft. Al mag dat niet ten koste gaan van langetermijndoelen als het klimaat en duurzaamheid. Ik vind dat pensioenfondsen ook daarin moeten beleggen.” Over de omvang van de Nederlandse pensioenpot zegt hij: “Dat is inderdaad veel geld, maar deel dat maar eens door al die mensen die daar nog 20 tot 30 jaar van moeten leven.”

Voor Ilonka Waterloo, directeur Kind Centrum Zuiderster, is pensioen “een onderwerp waar ik niet vaak bij stilsta.

Ilonka Waterloo: haalt geen voldoening uit luxe, maar uit het goed hebben met elkaar en mensen laten meedoen.

Omdat ik tien jaar bij Rabobank heb gewerkt en een extra buffer heb opgebouwd denk ik dat het wel goed zit.” Met de manier waarop het pensioenfonds belegt heeft ze zich tot dusver niet bezig gehouden, “al zou het wel mooi zijn als de strategie van het pensioenfonds de maatschappij vooruit helpt, omdat dit uiteindelijk ook geld is voor de toekomst.”

Waterloo en Oosterkamp signaleren beiden een spanningsveld tussen duurzaam investeren op zo’n manier dat de wereld er echt beter van wordt en de noodzaak van een leefbaar pensioen. Waterloo: “Ik kan mij prima vinden in beleggen volgens morele principes. Als dat echter betekent dat er later te weinig geld is moeten we ons realiseren dat ook daardoor het welzijn van mensen wordt aangetast. Maar ik zie ook dat we een verantwoordelijkheid hebben naar de generaties na ons.” Oosterkamp vindt dat er niet te veel kan worden getornd aan de rechten van mensen die tegen hun pensioen aanzitten. “De belangen van dertigers zijn anders dan de belangen van veertigers en vijftigers. Als pensioenkeuzes veranderen en daardoor de vooruitzichten slechter worden, dan heeft iemand van tegen de zestig maar weinig tijd om nog extra reserves op te bouwen. Iemand van dertig heeft daar dan nog wel tijd voor.”

Toekomstbestendig

Ook Trip is van mening dat pensioenfondsen generaties overstijgende instellingen zijn voor de lange termijn en dat de belangen kunnen verschillen. “Juist dat vereist dat ze heel ver vooruit moeten kunnen én willen kijken.” De vraag is of de fondsen voldoende doen om in de woorden van Trip “future proof” te zijn. Volgens Trip kan dat stukken beter. “In de praktijk zijn bestuurders van pensioenfondsen vooral gericht op de korte termijn: het rendement van dit kwartaal, of ze al dan niet kunnen indexeren en of gepensioneerden voldoende koopkracht houden. Natuurlijk is dat ook belangrijk maar de aandacht die daar naar uit gaat staat in geen verhouding met hoe weinig er over de verre toekomst wordt nagedacht.” Dát veranderen is volgens Trip heel goed mogelijk, wel vraagt het dat pensioenfondsen zich, meer dan ze nu doen, richten op investeren in brede welvaart: gezondheid, goed onderwijs, het milieu, de leefomgeving, sociale verbondenheid, persoonlijke ontplooiing, veiligheid. Pensioenfondsen zijn daar nog niet op gericht. De haalbaarheid van een bredere oriëntatie dan nu het geval is, staat of valt volgens Trip met de samenstelling van

het bestuur en de manier waarop de fondsen verantwoording afleggen. Haar streven: veel diverser pensioenbesturen. Meer vrouwen en meer jongeren dus. Plus een verplichte generatietoets waarin fondsen verantwoording afleggen over hoe zij concreet de belangen van jongeren en toekomstige generaties – ook die nu nog niet zijn geboren – meewegen. “En dat is niet per definitie het rendement, wij willen een leefbare aarde.” In elke bestuursvergadering zou daarom een lege stoel moeten staan, zodat bij ieder besluit ook de belangen van de generaties die niet aan tafel zitten worden meegenomen en in het jaarverslag zou het een verplichte paragraaf moeten zijn.

Ook Oosterkamp en Waterloo vinden dat jongere generaties een plek dienen te hebben aan de bestuurstabellen van de pensioenfondsen. Oosterkamp: “Iemand van 25 heeft nog een heel leven voor zich en kijkt anders tegen duurzaamheidsvraagstukken en andere kwesties aan dan iemand van vijftig, zestig of ouder.” Waterloo vindt het zorgelijk dat jonge rechthebbenden geen zeggenschap hebben, “terwijl het daar ook over onze toekomst gaat.”

“Pensioen is een onderwerp waar ik niet vaak bij stilsta”

Maatschappelijke rol

De meeste pensioenfondsen hebben op dit moment nog nergens vastgelegd hoe zij hun leningen en beleggingen in lijn willen brengen met een scenario dat de opwarming van de aarde beperkt tot 1,5 graden Celsius. Wel heeft een aantal pensioenfondsen de financiering van fossiele brandstoffen uitgesloten. Het Rabobank Pensioenfonds bijvoorbeeld heeft dat vastgelegd in een zogeheten uitsluitingslijst. Naast de fossiele brandstoffen belegt het ook niet in tabak en controversiële wapens. Dit zijn wapens die verboden zijn volgens internationale verdragen waarbij

Nederland is aangesloten. Tevens heeft het fonds dubieuze landen, staatsbedrijven en handelspartners uitgesloten. Onduidelijk is wat het Rabobank Pensioenfonds concreet gaat bijdragen aan het realiseren van de klimaatdoelstellingen.

Ook in het hier en nu kunnen pensioenfondsen hun maatschappelijke rol beter vervullen dan ze nu doen zonder financiële aderlating, stelt Trip. “Het is zonde om pas aan het eind van iemands leven geld uit te keren, terwijl er met dat geld nu al dingen kunnen worden gedaan die voor de deelnemers aan een pensioenfonds relevant zijn.” Als voorbeeld noemt ze ABP dat zou kunnen investeren in het oplossen van de problemen onderwijs en Pensioenfonds Zorg en Welzijn in het oplossen van knelpunten in de zorg. Ook zouden pensioenfondsen betaalbare woningen kunnen bouwen, waardoor mensen meer financiële reserves kunnen aanleggen. “Voor pensioenfondsen is er een prima rendement te maken op vastgoed, duurzaamheid en de energietransitie. In het onderwijs en de zorg zie je dat misschien minder terug in de financiële cijfers, maar wel in de maatschappelijke bijdrage.” Oosterkamp: “Investeren in duurzaamheid levert geld op en het draagt bij aan een betere wereld.”

Black box

Voor niet ingewijden is het pensioen een black box en zijn pensioenfondsen gesloten en afstandelijke organisaties die excelleren in een jargon dat alleen ingewijden snappen. Het verklaart vermoedelijk waarom veel mensen nog liever naar de tandarts gaan dan zich te verdiepen in hun pensioen. De meeste pensioenfondsen sturen elk jaar een uniform pensioenoverzicht. Daarin staat echter niets te lezen over het beleggingsbeleid. Oosterkamp: “Er zou meer transparantie, openheid en duidelijkheid moeten komen over het beleggingsbeleid van het pensioenfonds. Tot nu toe – en ik lees best veel over pensioenen – heb ik niet echt een beeld van het beleggingsbeleid van het Rabobank Pensioenfonds. Ik zou wel willen weten waar

het pensioengeld in wordt geïnvesteerd en in welke regio's en wat de motieven zijn voor hun keuzes.”

Waterloo: “Het verbaast me soms met hoeveel gemak mensen aannemen dat het wel goed zit met hun pensioen. Daarom zou dit onderwerp veel meer aan bod moeten komen in het onderwijs. Dan wordt het gewoner er over na te denken en er bewust mee om te gaan.” Trip: “Op mijn school kreeg ik in de zesde klas van het vwo één les over het pensioen, dat was zo oninteressant dat ik er niks van heb onthouden.”

Waterloo: “Toen ik bij Rabobank werkte dacht ik altijd, ‘het zit wel goed’. Nu ben ik daar minder zeker van. Maar wat ik heb opgebouwd, aangevuld met dat wat ik zelf heb geregeld, geeft mij wel het vertrouwen dat er een bepaald inkomen is als ik het mogelijkterwijs rustiger wil aandoen. Ik zeg mogelijkterwijs omdat het in mijn beleving veel gezonder is om actief aan het werk te blijven. Maar als dat niet meer kan, is het fijn dat ik een pensioen heb opgebouwd en geld opzij heb gezet waardoor ik als het nodig is ook mijn kinderen kan helpen.” Oosterkamp: “Ik denk dat wij in een luxe positie zitten, straks krijg ik pensioen en we hebben gespaard. Ik schat dat ik daar van kan rondkomen. Maar ik heb ook nog studerende kinderen en ik wil het ook graag goed hebben voor de generaties na mij.”

Trip: “Mijn generatie (generatie Z) is de eerste sinds WO-II die het niet vanzelfsprekend beter heeft dan onze ouders en vorige generaties. Wij kunnen geen huis kopen, krijgen geen vaste banen meer en leven op een aarde met enorme klimaatproblemen die we niet zelf hebben veroorzaakt. Ik hoop dat mijn pensioen als ik straks een grote-mensen-baan heb, bijdraagt aan een betere wereld. Want persoonlijk woon ik liever in een florerende wereld en samenleving, dan dat ik een hoog rendement krijg. Wij zijn er namelijk nog in 2100.” ←

 www.change.inc/bedrijven/aandeelhouders-van-de-toekomst

